

Innst. S. nr. 107

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

St.prp. nr. 12 (2008–2009)

Innstilling fra justiskomiteen om rettfærdsvederlag frå statskassa (Arbeidet i rettfærdsvederlagsutvala i 2007 mv.)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Stortinget si rettfærdsvederlagsordning

Stortinget si rettfærdsvederlagsordning er Stortinget si eiga vederlagsordning, der einskildpersonar som har kome særleg uheldig ut, kan søkje om ein skjønsmessig kompensasjon. Ordninga er basert på sedvane og er ikkje nærmare regulert i formelle reglar.

I denne stortingsproposisjonen blir det gitt ei orientering om arbeidet i rettfærdsvederlagsutvala i 2007. I tillegg blir det mellom anna gitt ei kort omtale av effektiviseringsarbeidet som er gjort i faginstansane og på utvalsnivå.

Stortingets presidentskap har tidlegare uttalt at dei vil ta initiativ til ein prinsipiell gjennomgang av rettfærdsvederlagsordninga i inneverande stortingsperiode. Regjeringa gir i denne proposisjonen sitt syn på behovet for ein slik gjennomgang, samt behovet for endringar i måten Stortinget skal orienterast om arbeidet i rettfærdsvederlagsutvala.

Stortinget sine rettfærdsvederlagsutval gjer vedtak i saker om rettfærdsvederlag. I saker der det er aktuelt å tilkjenne ein kompensasjon på over 200 000 kroner er det Stortinget sjølv som gjer vedtak. I proposisjonen blir det lagt fram for Stortinget éi sak der det er aktuelt å tilkjenne rettfærdsvederlag som overstig denne beløpsgrensa.

Talet på søknader om rettfærdsvederlag har auka sterkt som følge av utvidinga av ordninga i samband

med Stortinget si behandling av St.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordningar for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og St.meld. nr. 24 (2004–2005) Erstatningsordningar for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar. Regjeringa har som følge av dette styrka både dei førebuande fagetatane og Justissekretariata monaleg. Stortinget vedtok å opprette eit mellombels tredje rettfærdsvederlagsutval i samband med behandlinga av Regjeringa sitt budsjettforslag for 2008. Utvalet er oppnemnt for perioden 1. mars 2008 til 28. februar 2011.

På oppmoding frå Justisdepartementet har Justissekretariata sett nærmare på moglege effektiviserings- og forenklingstiltak i arbeidet med søknader om rettfærdsvederlag. Det blei våren 2008 sett ned ei arbeidsgruppe med representantar frå dei saksførebude faginstansane og Justissekretariata. Arbeidsgruppa har kome med ei rekkje forslag til tiltak, forenklingar og endringar i rutiane både i faginstansane og på utvalsnivå. Forslaga er avklart med rettfærdsvederlagsutvala og vil bli implementerte så raskt som mogleg.

Regjeringa vurderer fortløpande behovet for eit fjerde utval. Dette må mellom anna sjåast opp mot talet på nye søknader og ferdig førebude saker frå faginstansane.

Rettfærdsvederlagsordninga blir på bokmål omtalt som Stortingets "billighetserstatningsordning". Omgrepet "billighet" er eit uttrykk for at saka ikkje skal avgjerast etter den strenge positive rett, men ta omsyn til det som vil vere rimeleg. Rettfærdsvederlaget skal ikkje gi ein fullverdig kompensasjon for det tapet som er påført, og det kan derfor også vere ein fordel å gå bort frå omgrepet "erstatning". Rettfærdsvederlag er basert på skjønn, og ordninga har som siktemål å vege opp for den urett ein

person har blitt utsett for, ofte med grunnlag i kritikkverdige forhold frå staten si side. Regjeringa meiner derfor det er behov for at ordninga offisielt endrar namn til rettferdsvederlagsordninga, som er eit meir dekkande omgrep. Dette vil også sikre at ordninga får likelydande namn på begge målformer. Regjeringa bed Stortinget vurdere ei eventuell namneendring i samband med behandlinga av denne proposisjonen.

1.2 Orientering om arbeidet i rettferdsvederlagsutvala i 2007

Orienteringa i dette kapitlet om arbeidet i rettferdsvederlagsutvala i 2007 byggjer på innspel frå rettferdsvederlagsutvala.

I heile 2007 har det vore to rettferdsvederlagsutval i arbeid; utval I og utval II. Utvala har i 2007 meir enn dobla saksavviklinga si samanlikna med 2006 då det i delar av året berre var eitt utval i virke. Det er for første gong på fleire år avgjort fleire saker enn det som har kome inn.

Dei to utvala har i 2007 hatt til saman 24 møter og behandla 2 244 saker. Det er gitt rettferdsvederlag i 1 861 saker og utbetalt vederlag med til saman 134,3 mill. kroner.

Som det fremgår av St.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordningar for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener, gjekk søknadsfristen for krigsbarn ut 1. juli 2007. Stortinget vedtok å utvide fristen for denne gruppa til 1. januar 2008.

Rettferdsvederlagsutval I meiner det er naturleg at det blir sett eit skjeringspunkt for når søknader om rettferdsvederlag frå romanifolk/tatarar med grunnlag i mobbing skal behandlast etter ordninga i St.meld. nr. 44 på grunnlag av eigenerklæring. Utvalet finn det naturleg at skjeringspunkt er samanfalande med Regjeringa si orsaking i 1998 overfor denne gruppa. Utvalet tek derfor sikte på at også søknader frå romanifolket/tatarar om rettferdsvederlag med grunnlag i mobbing som har skjedd i 1998 og seinare, vil bli vurdert etter den alminnelege rettferdsvederlagsordninga på same måte som med mobbing i samfunnet elles. For mobbing som har skjedd tidlegare blir ordninga med rettferdsvederlag på grunnlag av truverdig eigenerklæring vidareført.

1.3 Framtidig innretting av rettferdsvederlagsordninga og rapportering

I samband med oppnemninga av det andre rettferdsvederlagsutvalet, tok Stortingets presidentskap mellom anna opp spørsmålet om den framtidige organiseringa av rettferdsvederlagsordninga. Regjeringa er samd med Presidentskapet om behovet for ein prinsipiell gjennomgang av rettferdsvederlagsordninga. Rettferdsvederlagsordninga har i dei seinare åra blitt sterkt utvida og tilpassa stadig nye grup-

per, og Regjeringa meiner derfor det er behov for ein heilskapleg gjennomgang der det blir sett nærmare på prinsippa for sjølve ordninga, inkludert vurderingar av den framtidige organiseringa av sekretariatet for utvala.

Ved St.meld. nr. 24 (2004–2005) blei rettferdsvederlagsordninga utvida og tilpassa for barn som har vore plasserte i barneheimar, fosterheimar, verneskular og spesialskular for barn med åtferdsvanskar i perioden fram til 1980. Det blei ikkje sett nokon frist for å søkje på desse grunnlaga. Sidan dette gjeld forhold som ligg langt tilbake i tid, meiner Regjeringa at det bør vurderast å setje ein tidsfrist slik det er gjort for dei fleste tilsvarande kommunale ordningar, og slik det blei gjort for søkjargruppa krigsbarn etter St.meld. nr. 44 (2003–2004). Ein slik tidsfrist bør ikkje setjast før alle eventuelle kommunale ordningar har blitt gjennomførte. Regjeringa vil gjere ei nærmare vurdering av dette spørsmålet og komme tilbake til Stortinget med saka på eit seinare tidspunkt.

Det går fram av vedtak i Stortinget 26. oktober 1999 at Stortinget skal haldast orientert om arbeidet i Rettferdsvederlagsutvalet gjennom årsmeldingar for rettferdsvederlagsordninga. Regjeringa meiner at det er behov for å gjere endringar i praksisen med at Regjeringa rapporterer til Stortinget om arbeidet i rettferdsvederlagsutvala. Rettferdsvederlagsordninga er Stortinget si eiga ordning. Regjeringa meiner derfor det er meir naturleg at Stortinget blir orientert om arbeidet direkte frå utvala som fattar avgjerslene i sakene og som har den nødvendige nærleiken og oversikten over saksområdet. Innhaldet i årsrapporteringa frå utvala er av eit avgrensa omfang som gjer bruken av eigne stortingsmeldingar lite eigna. Regjeringa meiner dette talar for at utvala sjølve årleg orienterer Stortinget om arbeidet i rettferdsvederlagsutvala. Rapporteringa kan til dømes skje ved at Justissekretariata utarbeider eit utkast til årsrapport på vegne av rettferdsvederlagsutvala.

1.4 Einskildsak der utbetalt vederlag kjem over 200 000 kroner

Rettferdsvederlagsutval I har i éi sak tilrådd rettferdsvederlag på over 200 000 kroner. Saka blir derfor lagd fram for Stortinget for avgjerd.

Søkjjar NN, fødd 1960, er uføretrygda på grunn av langvarig tvangsnevrose. Ho voks opp i ein heim prega av manglande omsorgsevne frå foreldra. Barnevernet var tidleg klar over forholda i heimen og sette inn visse hjelpetiltak, men desse var meir retta inn mot mor, slik at søkjjar stort sett var overlata til seg sjølv i oppveksten, utan stabil og trygg vaksenkontakt. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har innstilt på rettferdsvederlag med 150 000 kroner for

manglende inngrep frå barnevernet, og utvalet er samd i det når forholdet blir vurdert isolert.

Søkjar blei i tillegg utsett for seksuelle overgrep frå 9-10-årsalderen. Overgriparane var kjende av familien. Også dette talar etter praksis for eit monaleg rettfersvederlag.

Søkjar fikk adekvat medisinsk behandling då ho var lagd inn på sjukehus som seksåring. Ho viser til at ho har fått store traume som følgje av at ho i samband med undervisning blei framvist for medisinarstudentar i ein stor aula. Sosial- og helsedirektoratet har ikkje innstilt på rettfersvederlag på dette grunnlaget, og opplyser at framvising av pasientar blei rekna som ein integrert del av verksemda ved universitetsklinikkane. Utvalet legg til grunn at dette har hatt uvanleg uheldige følgjer for søkjar, slik at også dette bør takast omsyn til ved utmålinga av rettfersvederlag.

Det er såleis fleire årsaker til den vanskelege situasjonen til søkjar. Etter ei samla vurdering finn utvalet å tilrå at søkjar blir gitt 300 000 kroner i rettfersvederlag. Dette kjem over beløpsgrensa på 200 000 kroner som utvalet har fullmakt til sjølv å avgjere.

Rettfersvederlagsutvalet tilrår på denne bakgrunn at søkjar NN, fødd 1960, får rettfersvederlag frå statskassa med 300 000 kroner.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Morten Ørsal Johansen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, viser til at billighetserstatningsordningen er Stortingets egen ordning. Ordningen er basert på sedvane og dermed ikke regulert i formelle regler. Ordningen er tenkt for at

enkeltpersoner som har kommet særskilt uheldig ut, skal kunne søke om en skjønsmessig kompensasjon.

Komiteen er fornøyd med at man nå har opprettet tre billighetserstatningsutvalg for å håndtere den store økningen som har vært i antall saker. Dette sammen med de effektiviseringstiltak som har blitt gjort, gjør at det nå er grunn til å forvente at utvalgene skal klare å behandle flere saker enn det som kommer inn og også bygge ned de 800 sakene som ligger klar til behandling.

Komiteen er enig med Regjeringen og Presidetskapet sitt syn på at man nå trenger en prinsipiell gjennomgang av ordningen. Det er grunn til å se nærmere på om det er andre grupper enn de som i dag har fått en utvida og tilpasset ordning, også burde hatt det samme. Det er også grunn til å se på om denne ordningen passer sammen med de andre velferdsordningene.

Komiteen er også enig i Regjeringens syn på at årlig rapportering til Stortinget bør komme fra utvalgene selv, siden dette er Stortingets ordning. Det synes fornuftig at Statens sivilrettsforvaltning for framtiden utarbeider et utkast til årsrapport for billighetserstatningsutvalgene.

Komiteen støtter Billighetserstatningsutvalg 1 sine vurderinger om at det i den omtalte enkeltstaken er erstatning på kr 300 000.

Komiteen har for øvrig ingen merknader og tilrår Stortinget å støtte det framlagte forslaget.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykkjer i at denne søkjaren blir gitt rettfersvederlag frå statskassa:

Søkjar NN, fødd 1960, får rettfersvederlag frå statskassa med 300 000 kroner.

Oslo, i justiskomiteen, den 9. desember 2008

Anne Marit Bjørnflaten

leder

Thomas Breen

ordfører

